

Bengt G. Dagrin: *Stora fula ordboken*. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1997

At kønslivet i høj grad optager menneskeheden turde vist være et fastslået faktum. Det afspejler sig bl.a. i de vildtvoksende sproglige betegnelser for alt, hvad der har at gøre med seksuallivet. Den nærmeste konkurrent hvad angår udtryksrigdommen, er formodentlig det fækale, og fælles for de to områder er at de i høj grad er tabubelagte. Talrige frekvente ord og udtryk er derfor ofte blevet udeladt i ordbøger, hvilket kan være til stor gene for oversættere (og lede til morsomme fejloversættelser). Med sprogforskningens voksende interesse for det talte sprog og dets liv tog videnskaben og almeninteressen hinanden hånd i hånd, og resultatet er blevet en lang række af ordbøger over forskellige former for *slang*, *argot*, *eufemismer* mm. På dansk står især Kaj Boms bøger fra århundredets midte stærkt med deres veloplagede blanding af etymologi og kulturhistorie.

Svenskeren Bengt G. Dagrin har begået en ny og udvidet udgave af sin *Fula ordboken* fra 1985, men bogen adskiller sig en del fra andre typer af slang-ordbøger. Ambitionen er at give "en något mer heltäckande bild av de rika och närmast oöverskådliga ämnena sex, snusk och kön", og i forordet forklarer forfatteren at "Stora Fula Ordboken är ett försök att presentera ofta försummade och baktalade ord, sådana ord som det stått strid om, som omskrivits eller utslutits, som stämplats som vulgära, obscena och fula [...]". Så langt så godt: en ordbog over "fula ord" ("slemme" eller "grimme" ord) med citater fra diverse (høj- som lav-)litterære kilder. Men forfatteren har også haft ambitionen at lave "något liknande en kombinerad ful ordbok och uppslagsbok i sex", og resultatet er blevet mildt sagt noget af en bastard. Man kan kort sagt undre sig over, hvem forfatterens modellæser er, for bogen ideholder mange forskellige typer af ord inden for forskellige områder. Områderne er seksuallivet, graviditet, det latrinære og eder og forbandelser. Typerne er folkelige udtryk (inkl. dialektale), slang, fremmedord og "oplysninger" af en type, som virker som var de hentet direkte fra en lærebog i det som i Sverige kaldes "sex- och samlevnads-kunskap", og det hele tilsat forfatterens højst personlige kommentarer. Under ordet "avföring" får man således en mildt sagt malplaceret kommentar om sammenhængen mellem kostfibre, mængden af afføring og sygdomme. Og hvem har brug for 4 intetsigende linier om "HIV"?

Som ordbog eller encyclopædi (den vil gerne være begge dele) bærer bogen præg af at være skrevet af én mand (og åbenbart ikke redigeret): der er ingen konsekvens i brugen af betegnelsen "föråldrat" om opslagsordene; der er ingen konsekvens i udvalget af udenlandske (bl.a. danske) ord, og kildekritik forkastes fra begyndelsen: har forfatteren hørt et udtryk én gang, findes det og kommer med (i visse fald med kildebetegnelse, som den ofte forekommende

“manlig pensionär från Gävle” eller en navngiven 19-årig fyr fra Norrköping). Det er også en af forklaringerne på, at bogen har fået det voluminøse omfang: her er revl & krat, og det er så op til læseren selv at afgøre hvad oplysningerne kan bruges til. Hvem støder fx på det islandske “leita ser stadar” andet end i *Heimskringla* på originalsproget?

Men kan man se gennem fingre med manglen på konsekvens og kritisk sans (såvel over for meddelere som over for forfatteren selv), så får man faktisk mange både interessante og nyttige forklaringer. Jeg mindes fx ikke andetsteds at være stødt på ordet apotemnofili (“sexuell dragning till amputerade lemmar (egna och andras)”), og at forfatteren Agnar Mykle på sin tid lagde navn til et verbum kom også som en nyhed for mig (“att myckla” = at kopulere). For en oversætter, der bevæger sig ud i litteratur med meget talesprog, giver denne bog faktisk en god mulighed for at undgå at i al troskyldighed overse et udtryks *egentlige* betydning i sammenhængen.

Orla Vigsø